

3. Мазило І. Залізничний транспорт України в період війни і перші повоєнні роки / І. Мазило // Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст.: Історичні нариси: у 2-х кн.. – Київ: Наукова думка, 2011, Кн. 2. – С.661-687.

4. ДАВО. Ф. Р. 2700. Оп. 5. Арк. 15. Постановления и распоряжения СНК СССР и ЦК ВКП (б). Исполком Винницкого обласного совета депутатов трудящихся.

5. ДАВО Ф. Р 2355. Оп. 4. Од.зб.387. Арк. 46. Уповноважений Держплану при РНК СРСР по Вінницькій області.

6. Войнаровський А.В., Мазур І.В. Окремі аспекти життя населення Вінниччини на початковому етапі Другої світової війни 1939 – 1941 рр.// Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матеріали XXVII Всеукраїнської Вінницької наук. історико-краєзн. конф. 7 – 8 жовт. 2016 р. – Вінниця, 2016. – С. 319 – 324.

7. ДАВО Ф. Р 2355. Оп. 4. Од.зб.422. Арк. 156. Винницкое областное статистическое управление. 9.11. 1946 – 20.05 1947.

8. ДАВО Ф. Р 2355. Оп. 4. Од.зб.272. Арк. 154. Матеріали обліку худоби колгоспників станом на 1.07. 1944 р.

9. ДАВО Ф. Р 2355. Оп. 4. Од.зб.32. Арк. 136. Головні підсумки промисловості за 1944 р. (Уповноважений Держплану при РНК СРСР по Вінницькій області)

10. ДАВО Ф. Р 2355. Оп. 8. Од.зб.3. Арк. 27. Статистическое управление Винницкой области. Сектор статистики сільського господарства. Справки о выполнении планов заготовок продуктов полеводства по области 1944-1954 гг.

11. ДАВО Ф. Р 2355. Оп. 8. Од.зб.5. Арк. 160. Сводные годовые отчёты по колхозам области за 1944 г.

Іван Романюк

СТАН ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА РЕСПУБЛІКАНСЬКИМ ОБ'ЄДНАННЯМ «УКРСІЛЬГОСПТЕХНІКА» НА ПОЧАТКУ 1960 – Х РОКІВ

У статті проаналізовано роль та значення об'єднань «Сільгосптехніка» для розвитку і функціонування матеріально-технічної бази сільського господарства в першій половині 1960-х рр. Підкреслено, що створення ремонтних майстерень і пунктів технічного обслуговування дещо сприяло збільшенню обсягів ремонтних робіт у колгоспах, що зумовлено зменшенням кількості господарств взятих на комплексне технічне обслуговування.

Ключові слова: Україна, техніка, колгоспи, сільське господарство, ремонт обслуговування, запасні частини.

Збереження українського села, селянства в особі сучасного фермерства є власне справою збереження самих підвалин хліборобської ментальності. В цьому контексті варто розглянути доволі повчальний процес реорганізації машино-тракторних станцій в ремонтно-технічні, внаслідок якої колгоспи стали власниками техніки, що в кінці 1950-х – поч. 1960-х рр. привело до створення мережі «Укрсільгосптехніка», а також особливості її функціонування.

Вітчизняними дослідниками напрацьовано значний обсяг досліджень, що охоплюють різноманітні аспекти проблеми змін в системі технічного обслуговування сільського господарства. Серед сучасних праць можна виділити роботи Г. Кривчика [5], В. Котигоренка [4], особливо багато в цьому контексті дослідила Т. Кулікова [6] та інші дослідники.

Саме тому написання даної статті є актуальним завданням сьогодення.

Незважаючи на загалом позитивну динаміку стану технічного обслуговування сільського господарства та на ту увагу, яка приділялась йому партійними і державними органами влади, у цій сфері існувала значна кількість невіршених проблем, ряд з яких виникли ще у період функціонування МТС та РТС. Так, незважаючи на те, що об'єднання «Укрільгосптехніка» було створено саме з метою покращення забезпечення сільського господарства запасними частинами, паливо-мастильними матеріалами, мінеральними добривами, ядо-хімікатами та іншою промисловою продукцією, стан забезпечення ремонтних майстерень необхідними матеріальними фондами залишався серйозною проблемою. Це стримувало підвищення продуктивності праці і зниження собівартості сільськогосподарської продукції. Як і раніше, у республіці поширеним явищем було незадовільне забезпечення машинно-тракторного парку запасними частинами, особливо по основній номенклатурі деталей. У першій половині 1960-х років потреба республіки у запасних частинах до тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин задовольнялася у межах 75-90%, а по низці основних деталей - лише на 40-60 % [5, с.94].

Окрім недостатнього рівня фондів запасних частин, які виділялися УРСР з боку Держплану СРСР, ситуація ускладнювалася неякісним виконанням своїх зобов'язань з боку ряду підприємств машинобудівної промисловості.

Так, Липецький тракторний завод за 5 місяців 1962 р. відвантажив Україні лише 265 тракторів Т-40 чи 43% фондів 1-го півріччя. Також занадто повільно проходило відвантаження катків у зборі, муфт, рам у зборі. У результаті цього велика кількість колгоспних тракторів простоювала [2, с.71].

Завод «Ростсільмаш» затримував відвантаження запасних частин до комбайнів СК-3: (нахильних) транспортерів, колінчатих валів, соломо-набивачів, муфт та ін.

Завод «Гомсільмаш» затримував відвантаження Україні силосозбиральних комбайнів та запасних частин до них – транспортерів СК26-3В, прижимів ковша СК-2046 й інших запчастин. У результаті цього в більшості областей республіки у 1962 році склалося складне становище із підготовкою комбайнів до збирання кукурудзи [2, с.72].

Таким чином, нестача у господарствах запасних частин, викликана невиконанням передбачених фондами показників постачання, значно ускладнювалася тим, що і ці фонди надавалися Україні далеко не в повній мірі. Все це призводило до простоїв сільськогосподарської техніки, зривів термінів виконання сільськогосподарських робіт, і звісно до зростання фінансових затрат, що лягали тягарем на бюджети колгоспів.

Ряд об'єднань і відділень «Сільгосптехніки» не проявляли належної ініціативи щодо забезпечення господарств запасними частинами і ремонтними матеріалами, розподіляючи їх не за потребами наявного парку машин і плану ремонту, а забезпечуючи в першу чергу власні потреби [3, с.61]. У зв'язку з цим колгоспи і радгоспи вимушені були витратити значні кошти на закупівлю необхідних запасних частин, відряджуючих своїх представників на заводи до інших районів, областей і навіть до інших

республік. Іншою серйозною проблемою у сфері догляду та ремонту 1 сільськогосподарської техніки залишалося незадовільне використання колгоспами наявних можливостей, серйозні недоліки у використанні, ремонті та витрачанні коштів на утримання машинно-тракторного парку.

Рада Міністрів УРСР постановою від 21 березня 1962 року №328 встановила для областей диференційовані строки роботи тракторів і комбайнів та нормативи витрат коштів на ремонт і технічний догляд за машинами для колгоспів і радгоспів. Відповідно до цієї постанови республіканське об'єднання «Укрсільгосптехніка» й облвиконкоми повинні були в місячний строк, виходячи з середньообластних норм, розробити диференційовані міжремонтні строки роботи тракторів і комбайнів та норми витрат коштів на ремонт і технічний догляд та довести їх до кожного господарства [6, с. 159].

Як показала перевірка, республіканське об'єднання «Укрсільгосптехніка» проведенням цієї важливої роботи майже не займалося. У кожній області республіки міжремонтні строки і норми витрати коштів не було доведено до колгоспів і радгоспів, а у Київській, Львівській, Миколаївській, Рівненській, Хмельницькій, Сумській, Черкаській, Чернігівській областях навіть не прийнято постанов облвиконкомів з цього питання [8, арк.123]. Ще одним негативним явищем, яке виникло у ході формування системи об'єднання «Укрсільгосптехніка», стало зниження рівня матеріального зацікавлення працівників колгоспів у поліпшенні використання та зберігання техніки.

У період існування МТС для трактористів, бригадирів тракторних бригад та їх помічників були встановлені премії за технічну справність належне використання тракторів. За економію пального, при дотриманні агротехнічних вимог по якості робіт, працівникам тракторних бригад видавалася премія, а за перевитрати провадилося з них утримання. Однак після реорганізації МТС та створення об'єднань «Сільгосптехніка» всі ці стимули фактично припинили виконуватися, що зрозуміло негативно відбилося на якості роботи механізаторів [1, с.243].

Як показала перевірка в колгоспах, де довелося побувати працівникам сільгоспвідділу ЦК, механізаторам не виплачувалися премії за технічну справність і належне використання тракторів [7, с.124].

З 1 лютого 1961 року Держпланом УРСР були введені оптові ціни на капітальний ремонт тракторів, автомобілів, комбайнів і двигунів (без базисних деталей) в такому розмірі: за трактор ДТ-54 - 700 крб., КДП-35 -600 крб., «Білорусь» - 450 крб. тощо. При заміні базисних деталей замовник мав сплатити їх вартість, яка перевищувала оптову ціну [6, с.163].

Практика показала, що введення оптових цін не сприяло поліпшенню використання техніки та її зберігання.

Контролюючі органи фіксували чисельні факти, коли районні відділення «Укрсільгосптехніки», щоб уникнути збитків за проведений капітальний ремонт спрацьованих тракторів, не оформляли трактор, як капітально відремонтований, і тоді колгоспи платили за ремонт по фактичних витратах. Наприклад, на ремонт трактора ДТ-54 колгосп ім. Петровського Великолепетинського району Херсонської області районне відділення «Укрсільгосптехніки» витратило 1298 крб. Замість того, щоб виставити

рахунок по оптовій ціні - 700 крб., відділення виставило рахунок на 1298 крб. Аналогічні факти мали місце й у районних відділеннях «Укрсільгосптехніки» Полтавської, Київської, Чернігівської та інших областей [6, с.164]. У 1963 році колгоспи виконали робіт в обсязі 142 млн. га або на 14% більше, ніж МТС в 1957 році. В той же час на капітальні ремонти тракторів і комбайнів колгоспи витратили близько 34 млн. крб. або в 2 рази більше, ніж МТС на поточні ремонти [6, с.165].

Таким чином, при певних позитивних змінах щодо якості щодо якості виконання польових робіт, експлуатації сільськогосподарської техніки, прорахунки у формуванні розрахунків між господарствами та об'єднанням «Сільгосптехніка» призвели до значних збитків народного господарства. Іншим значним недоліком у роботі районних відділень «Укрсільгосптехніки» було те, що вони до середини 1960-х років по суті, так і не створили власних постійних кадрів ремонтників. Це призводило до того, що машини на ремонті перебували довше нормативних термінів, а колгоспи, щоб пришвидшити виконання ремонтних робіт, були змушені направляти механізаторів у майстерні відділень.

Мали місце випадки, коли не дивлячись на встановлений постановою ЦК КПУ і Радою Міністрів УРСР порядок, доставка тракторів і комбайнів на ремонт і отримання із спеціальних майстерень виконувалися коштом і за рахунок колгоспів і радгоспів. Проте витрати на транспортування мали закладатися в преїскурантну ціну на капітальний ремонт.

У роботі системи «Укрсільгосптехніки» у першій половині 1960-х років існували також серйозні недоліки торгівельного обслуговування колгоспів і радгоспів. Зокрема, фактично не виконувався Наказ Держплану СРСР від 12 квітня 1962 року №57-1929, яким передбачалося, що автомобілі, причепи, трактори, великогабаритне обладнання мали постачатися колгоспам радгоспам транзитом, повз склади «Сільгосптехніки», безпосередньо і системою Українського об'єднання «Сільгосптехніка». Так, мали місце чисельні факти, коли районні об'єднання «Укрсільгосптехніки», спеціальні магазини і бази при реалізації техніки від господарств складських націнок, значну частку тракторів, автомобілів, землерийної техніки і іншого крупногабаритного обладнання реалізували господарствам через свої склади, штучно стримуючи розширення транзитного завою їх безпосередньо до господарств. [6, с.167]. Міжремонтних стрижів роботи техніки, відсутність власних механізаторських кадрів; нестача і запасних частин до сільськогосподарської техніки та іншій.

Таким чином, можна стверджувати, що все ж таки у першій половині 1960-х років діяльність республіканської мережі об'єднання «Укрсільгосптехніка» значною мірою не виконала покладених на неї завдань.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конкин Ю.А. Экономика ремонта сельскохозяйственной техники. Москва: Агропромиздат, 1990. 365 с.
2. Контрольные цифры развития народного хозяйства СССР на 1959-1965 годы. Москва: Госполитиздат, 1959. 112 с.
3. Корж А.П., Чумак В.К., Гребенюк І.П. Ефективність спеціалізації ремонту сільськогосподарської техніки. Київ: Урожай, 1984. 112 с.
4. Котигоренко В.О. Політична історія України ХХ ст. Київ: Генеза, 2003. Т.6: Від тоталітаризму до демократії (1945-2002). 694 с.

5. Кривчик Г.Г. Українське село під владою номенклатури (60-80 –ті рр. ХХ ст.). Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського університету, 2001. 192 с.
6. Кулікова Т.О. «Ліквідація МТС: Спроби лібералізації соціально-економічних відносин в українському селі»: дис. канд. іст. наук: 07.00.01. Черкаси, 2017. 212 с.
7. Макаров Н.П., Цимаданов К.Ф. Старобешевская МТС. М.: Сельхозгиз, 1955. 102 с.
8. ЦДАГО України. Ф.1, Оп.31, Спр. 1008. 223 арк.

Ольга Коляструк

МИКОЛА ГЛУЩЕНКО – УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИК ВЕЛИКОГО ТАЛАНТУ І ВИКЛЮЧНОЇ ДОЛІ

У статті висвітлюється життєвий і творчий шлях українського художника Миколи Глуценка, який був великим майстром пейзажу, портрета, натюрморту. Визначено прихильність митця до імпресіонізму та фонізму. Автор зауважує на виробленні М.Глуценка власної манери передачі емоційного стану душі і пам'яті.

Ключові слова: український художник, імпресіонізм, пейзаж, радянський розвідник

Ім'я Миколи Петровича Глуценка (1901-1977) вписане в історію української мистецької культури як знакове, втім його постаті приділялося зовсім недостатньо уваги, й досі немає ґрунтовної цілісної праці. Можна назвати лише кілька спеціальних досліджень, поодиноких і розкиданих у часі [1, 5, 9]. Відзначимо, що перше визнання прийшло за кордоном, спочатку в Берліні, а потім у Парижі, як і перший альбом і перша спеціальна праця про митця, побачили світ у столиці красних мистецтв [10], а нарік – у Львові [4]. Твори М. Глуценка представлені у великих музеях України, Росії, Франції, США, Канади й інших країн. Попри те, що цей український майстер пензля («український європеєць», «український парижанин») перевершив за своєю продуктивністю (ледь не вдвічі (!) за кількістю залишених картин) всесвітньо відомих модерністів Сальвадора Далі і Пабло Пікассо, на наших теренах про нього майже не йшлося. Він був визнаним і авторитетним серед професіоналів, брав участь у гуртових виставках і мав численні персональні у 1950-ті – 1970-ті рр., але публіці не був широко представлений, тому що це виключалося його іншою іпостассю – радянського розвідника з агентурним псевдо «Ярема», завербованого на початку 1920-х рр. у Берліні, як вважається, радянським повпредом Олександром Довженком. Світ запізнав його і віддавав належне його таланту задовго до становлення єдиного можливого для художників СРСР методу «соціалістичного реалізму», відбулось це спочатку у Веймарській республіці (1924 р.), а невдовзі – у мистецькій столиці – у Парижі (1928-1931 рр.). Святослав Гординський на початку 1930-х рр. писав: «Творчість Глуценка з банальністю нічого спільного не має і тим більше не претендує на геніальність, ні на концепції, з яких можна би скласти точно сформовані теореми. ... Глуценко має сильну індивідуальність і його творчість її висловлює» [4, с.5].

Микола Глуценко народився 1901 р. в м.Новомосковську на Катеринославщині. П'ятирічним втратив батька, перший досвід малювання набув у сільських «богомазів», потім – у Юзівському 8-класному училищі. Мав намір присвятити подальше своє життя мистецтву, але перешкодили